

AZ INTERNET MINDENNAPJAI ÉS A RENDŐRSÉG

*„A jövő nem fogja jóvátenni, amit te a jelenben elmulasztasz.”
(Albert Schweitzer)*

A 2013. évi konferencián Teke András olyan témát vetett fel, amely a stratégiai tervezés, egyáltalán a rendőrség helye, célja és feladata témakörét boncolgatta a mai társadalmunkban.³²⁰ Akkor – sajnálatos módon – arra a megállapításra kellett jussunk, politikai akarat és célkitűzés nélkül a rendőrség szerepe nem változik, és ennek egyenes következményeként a szervezete is egy kissé megmerevedett struktúrát visz tovább, melynek alkalmazkodóképessége csekély.

Az idei konferencia címével összhangban lehet feltenni a kérdést, hogy mi lehetne nagyobb kockázat, mint a változó világ kihívásait csekély rugalmassággal követő rendőrség? Csekély rugalmasság szemléletében, szervezeti rendszerében, erőforrásaiban, képzési rendszerében és még folytathatnám a sort. Most egy olyan szegmensre szeretném ráirányítani mindenki figyelmét, mely mára már a mindennapjaink része. A virtuális térnek nevezett Internetes kommunikációról van szó. Nem csak az Internetről, de minden hardveres eszközről, szoftverről, képzésről, mely ezek eredményes használatát biztosítja, szabályozásról mely integrálja a munkavégzésbe mindezeket, módszertanokról és eljárásokról, melyek során szabályozott módon eredményesen élünk a lehetőségekkel.

A virtuális tér számtalan lehetőséget kínál fel a rendőrség számára. Nem, nem kizárólag a titkos információgyűjtésre gondolok, nem is a jogszabály felhatalmazása alapján történő adatgyűjtésekre, vagy adatkérésekre! A virtuális tér ugyanis számtalan lehetőséget kínál számunkra az alábbi lehetőségek kihasználására.

Egyrészt, távmunka jellegű munkavégzésre:

- jelentések, feljelentések (dokumentumok) helyszíni elkészítésére és továbbítására,
- bizonyítékok (hang és képanyagok) rögzítésére és továbbítására,
- meta-adatok rögzítésére az előbbieken felsoroltakhoz,
- kapcsolattartásra, adatcserére a különféle szolgálati feladatot végzők között,
- szolgálati csoportok tevékenységének nyomon követésére,
- adatlekérésekre nyilvántartásokból,
- körözési munkára.

Másrészt,

- kommunikációs lehetőség, a e-rendőrség és a polgárok között. (Nem nyilatkozat, hanem párbeszéd formájában!),
- bűnmegelőzési célú propaganda,
- biztonság tudatos életre nevelés,
- akár helyi szintű (KMB és faluja/körzete) szintű közösségépítés,

³²⁰ Teke András: A változásokkal összefüggő kihívások kezelésének tipizálható problematikája korunk rendészetében. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV. Pécs, 2013. 13-22. o.

- tanúkutatás,
 - felhívások gyors, hatékony eljuttatása a polgárokhoz,
 - közérdekű információk közzététele,
 - forgalmi helyzetre vonatkozó információk,
 - katasztrófa-helyzeti információk
 - és minden egyéb, a Rendőrséget (is) érintő problémakörben történő kommunikáció.
- Harmadrészt,
- információk gyűjtése portálokról,
 - személyes adatok, különleges személyes adatok megismerése,
 - tevékenységek nyomon követése,
 - mindennapi magatartási rutinok megismerése adott személy-személyek tekintetében,
 - kapcsolati hálók felderítése,
 - kapcsolatok tartalmának felderítése,
 - személyiségjegyek megismerése adott személy/személyek tekintetében.

Az Internet annyira a mindennapjaink részévé vált, épült be napi rutinjainkba, amire akár csak öt éve sem gondoltunk. Diákjaim dolgozataik 90%-ban a hivatkozásokat az Internetről töltik le, és csak azért, hogy én se lógjak ki a sorból, valamint, hogy mondandóm lényegére rávilágítsak, a jelen dolgozatom forrásai 100%-ban az internetről származnak.

A nyomtatott sajtó mára már elveszítette pozíciói nagy részét, újság-előfizetéseinket lemondtuk, a híreket a neten olvassuk, de már nem csak az asztali, vagy hordozható számítógépünk előtt ülve, de kézben hordozható kisméretű készülékeinken, tableten, telefonon, de már autónk multitalak kijelzőjén is. Levelet sem írunk, hacsak valami kényszerítő szükség rá nem visz. Sajnos a kényszerítő szükség mind a mai napig egyet jelent, a hivatalokat, akik képtelenek alkalmazkodni a korhoz. Hiába tartalmazza a közigazgatási eljárási törvény³²¹ X. fejezete az „Elektronikus Ügyintézés” címet, a lehetőségeinknek még csak a töredékét tudjuk kihasználni. Erre korábban már Olár Lászlóval rámutattunk, de a helyzet azóta is változatlan, hivatalainkkal mind a mai napig alig van lehetőség az Elektronikus Ügyintézés teljes körű kihasználására.³²² Ennek egyetlen szomorú oka van, a polgárok és a hivatalok SEM rendelkeznek elektronikus aláírással – az esetek 99%-ában – Magyarországon, így képtelenek közhiteles dokumentumokat küldeni egymásnak. Természetesen tisztában vagyok vele, hogy az Ügyfélkapuk hatalmas előrelépést jelentettek, de ezek a hivatali ügyek intézésének elenyésző lehetőségét nyújtják a virtuális térben.

Nem csak és nem kizárólag az ügyfél és a hivatal közötti kommunikációval vagyunk így! Hivatalaink ugyanez okból nem képesek ügyeiket egymás között tisztán elektronikusan intézni, sőt, a hivatalon belüli elektronikus levelezés is papírgyártást eredményez! A Rendőrségen belül például, bármilyen elektronikusan érkezett ügyirat nyomtatásra kerül, majd hitelesítik, iktatják és ezt követően elektronikusan rögzítik a Robotzsaru rendszerében. Mivel nem hiteles, nincs lehetőség elektronikus vezetői szignálásra, majd elektronikus úton továbbításra ügyintézőnek, így aztán az eredeti irat

³²¹ A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény

³²² Szabó Lajos – Olár László: Az e-kormányzat és az elektronikus ügyintézés. Belügyi Szemle 2003/9. sz. 68-74. o.

többszörös multiplikálásra kerül, és papír formátumban tömi meg a valódi irattáraink polcait, miközben természetesen bitek formájában is tárolódik több szerveren.³²³ Természetesen rendőreink és közalkalmazottaink is kizárólag nyomtatásban adják át feletteseiknek az elkészült írásos feladataikat, esetenként több példányban.

Talán sokan olvasták a hírt, hogy egy 14 éves diák az USA-ban készített egy tanulmányt arról, mennyi pénzt spórolhatnának meg akkor, ha Times New Roman betűstílus helyett Garamondot használnának az USA hivatalai. Pár pixelnyi tintacsöpp csak a különbség, de dollármilliókat ért az ötlet! Mi pedig minimálisan minden második papírlapot duplikátumban készítünk el, kizárólag azért, mert nem rendelkezünk elektronikus aláírással! A járőr az utcán intézkedve mindent feljegyez az intézkedéséről egy igazoltató lapra, majd az adatokat a szolgálati helyére bevonulva hosszadalmas „gépelés” – a szó beszédes, hiszen az írógép és indigó korából származik, azóta sem tudunk jobb kifejezést találni arra, amikor a klaviatúra segítségével digitalizált állományokat hozunk létre – során viszi fel az adatokat a RZS rendszerbe. Természetesen ezt követően kinyomtatja, aláírásával hitelesíti, és leadja a parancsnokának. Ugyanígy jár el a nyomozó, a baleseti helyszínélő is. Biztosan így kellene ezt csinálni a XXI. században?

Nézzük át a legegyszerűbb és leggyakrabban elvégzett feladatot: A járőr intézkedéséről feljelentést készít szabálysértés elkövetése miatt. Milyen adatokra van szüksége, hogy elkészítse a feljelentését? Helyszín, időpont, elkövető adatai és/vagy közlekedési eszköz azonosító adatai, elkövetett szabálysértés megnevezése. Opcionálisan résztvevők, tanúk adatai. A többi szöveg, amely a feljelentés további szövege, standardizálható. Ugyanezt a módszert követjük az „helyszíni bírság” formanyomtatványon is, ami nem más, mint egy egyszerűsített szabálysértési eljárás. Egy megfelelő eszközzel – tablet a zsebben/táskában, laptop a járőr kocsiban – az adatokat kizárólag egyszer kellene felvinni! Ráadásul, a helyszínt a készülék azonosíthatná a GPS adatok alapján megfelelő szoftver segítségével, az időpontot a beépített órája vinné fel a jelentésre, a szabálysértés megnevezése kiválasztható lenne egy legördülő menüből. Maradna mindössze az elkövető, és/vagy közlekedési eszköz adatai, és opcionálisan a tanúk/részvevők adatai.

A helyszínen elkészült és elmentett jelentést kényelmesen akár interneten lehetne továbbítani, vagy pedig a szolgálati helyen egy wifi, vagy kábeles kapcsolattal a rendszerbe feltölteni. Ha a körözési adatokat ugyanezen eszköz segítségével KÖZVETLENÜL a nyilvántartóból kérnék le – természetesen megfelelően biztonságos hitelesítés, digitális dokumentálás és adatátvitel biztosításával – a helyszínről az intézkedő rendőrök, további idő és felesleges papír alapú dokumentálás válna szükségtelenné. Nyilvánvaló, hogy ez esetben mennyi munkától szabadítanánk meg a rendőrt, aki ezáltal órákkal több munkavégzésre lenne képes a közterületen! Megfelelő eszközparkkal felszerelve továbbá minden más egyéb dokumentum és mellékletei (fényképek, videofelvételek, hangfelvétellel (is) rögzített tanúvallomások, stb.) is a helyszínen rögzíthető és azonnal továbbítható lenne. A távmunka-rendszerű eszközökkel felszerelt rendőrségi alkalmazottak éves szinten – fejenként - több száz órányi lélekölő adminisztrációs teherrel szabadulhatnának meg!

Egy bűnügyi, vagy közbiztonsági rendőri műveletben résztvevő alegységek (csoportok), melyek eddig egymással szinte kizárólag rádió/rádiótelefon kapcsolatban álltak, ilyen eszközök segítségével

³²³ Az 59/2008. (OT 31.) ORFK utasítás a Rendőrség Iratkezelési Szabályzatáról 190. pontja ugyan ad erre lehetőséget, de hány ügyintéző/iratkezelő rendelkezik a szabályzat szerinti „minősített elektronikus aláírással” a Rendőrségen? Sajnos elenyésző a számuk, így a mindennapos ügyintézés továbbra is papírt, nyomtatófestéket, bélyegzőket és tollat követel.

- megoszthatnák egymással az információikat dokumentum-szinten,
- a helyszíni adat-felvételezés esetén a körözési munka is akár a helyszínről indítható lenne,
- a műveletirányító, szolgálatparancsnok részletesebb és pontosabb információk alapján szervezhetné a beosztottak tevékenységét,
- a műveletirányító, szolgálatparancsnok a kiadott feladatokat műveleti naplójában, műveleti térképén sokkal részletesebben és pontosabban vezethetné,
- a beérkező adatok alapján minden közreműködő szerv-szervezet tevékenységét is támogathatnák,
- bármely okból keresett személlyel kapcsolatos művelet során a fényképek rendelkezésre állhatnának azonnal,
- és a sort végtelenségig lehetne folytatni feladattól függően.

Jelenleg ez a megoldás a rendőrség mindennapi munkavégzésében nem elérhető, kizárólag speciálisan felszerelt alegységei rendelkeznek ilyen eszközökkel. Megdöbbenő, hiszen már nincs olyan krimi film, melyben a felügyelőt, rendőrt, technikust játszó szereplő ne informatikai eszközök alkalmazásával küldené át a helyszín pontos címét navigációs adatokkal, a keresett személy fényképét, vagy akár ujjlenyomatát is a munkatársainak. Mi meg most kezdjük – igaz nem a teljes rendőrségi járműpark tekintetében – bevezetni a gépkocsi-kamerákat, melyek esetenként hangot is felvesznek, holott ez már több mint 2 évtizede lehetőség, és már lassan egy évtizede is lesz, hogy pl. London gyalogos járóreit ugyanilyen eszközökkel szerelik fel!

Igen, a világ technikai eredményei jóval előttünk járnak, a magyar rendőrség pedig alig rendelkezik fejlettebb eszközparkkal és adatfeldolgozási módszertannal, mint a XXI. század első évtizedében már rendelkezésünkre állhatott volna. 1997-98 táján készült egy tanulmány az ORFK-n mely POLINFO néven szeretett volna egy egységes integrált informatikai megoldást előállítani. Pályázatot is kiírtak az ügyben. Nem valósult meg! A jelenleg működő Robotzsaru rendszer évtizedes késéssel rendelkezett, már az első használható moduljának megjelenése pillanatában, miközben a különféle szolgálati helyeken önállóan, kényszerből, hogy végre valamire használhassák is a hardvert, programokat írtak rendőrök és informatikusok. Konceptiótlanul, stratégiai szemlélet nélkül csak a lemaradásunkat fokozhatjuk! Nincs elszalasztható húsz évünk, hiszen a számítástechnika fejlődése években vagy félévekben mérhető trendváltásokat hoz!

Ha kizárólag a távmunka jellegű eszközök alkalmazása miatt feleslegessé váló nyomtatványokat, elhasznált tolltintát, a nyomtatványok nyilvántartására felhasznált – nyilvánvalóan feleslegessé váló – további nyomtatványokat és a multiplikált nyomtatvány-előállítás során elhasznált papírok és tinta tonnáit csak becsüljük, amit a Magyar Rendőrség elhasznál, megdöbbenően hatalmas megtakarítást eredményezne!

A rendőr-polgár interakciókban hasonló ambivalenciával találkozunk. A 2013. május 23.-án az NKE RTK Rendészettelméleti Kutatóműhelye rendezett egy konferenciát „Policing 2.0 – készen állunk rá?” címmel. Fantasztikus eredményekről számoltak be különféle külföldi jelentések alapján az előadók. Igaz, főleg a Balti térségből, ahol már igen régi hagyománya van az elektronikus ügyintézésnek, és nagyon fejlett szolgáltató-szemléletű rendőrség működik. A rendezvényen részt vett a rendőrség, a katasztrófavédelem és a mentőszolgálat szóvivője. Sajnos hozzászólásaik során kiderült, hogy Magyarországon egyetlen olyan kezdeményezésnek még csak a csírája sem lelhető, ahol lehetőség lenne a polgárok és a rendőrség interaktív kommunikációjára. Nem hogy –

mint a svéd rendőr, aki a faluja tekintetében hozott létre önálló facebook csoportot – helyi, vagy település szinten, de országos szinten sem működik egyetlen „közösségi portál” lehetőségeit kihasználó hivatalos kommunikáció.

A kommunikáció megtervezése során nézetem szerint az első a cél, vagy célok meghatározása. El kell dönteni, hogy a hatósági, vagy a szolgáltató szerepkört helyezük-e előtérbe, vagy pedig képesek vagyunk megtalálni ezek között az egyensúlyt. A hatósági szerepkör esetén nyilatkozatok, sajtótájékoztatók és irányított riportok azok melyek a kommunikátoron keresztül megjelenítik az adott szervezetet. Jellemzője az egyoldalúság.

A jelenkor internet-alapú megoldásai azonban sokkal könnyebbé teszik azokat a próbálkozásokat, melyeket a finn-angol-észt példákból láthattunk, ahol a személyesség, a közösségi platformokon történő megjelenés hozhat eredményeket. Kiemelkedően fontos tudni, hogy az „Y-generáció” nem érhető el a híradók, hírportálok, újságok felhasználásával. A 10-25 éves korosztály minimálisan néz hírműsorokat, csak 10 soros rövidhíreket olvas és azt is csak a neten, újságot elvéve vesz a kezébe.

Ezzel szemben a közösségi alkalmazásokat folyamatosan használja, twittel, facebookon lóg egész nap a „tapifonján” tabletjén, ahol mindig elérhető és ott tájékozódik! Többet jelent neki az itt szerzett információ, mint bármi más! Bízunk a személyes ismeretségekben a virtuális közösségi élettér az egyik legfontosabb a számunkra. Nekik semmit sem jelentenek a hatósági kinyilatkoztatások, más utat kell találni hozzájuk. Természetesen ezzel szemben ott van egy másik réteg, akik sosem használnak internetet, és mint fiatalok, most is két rádióadást hallgatnak, és 1-3 tévéadót néznek, újságokból tájékozódnak. Ők a hatóságtól várják a nyilatkozatokat. Természetesen a jelen lévő szóvivők ezt tudják, de a döntés nem az ő kezükben van. A mindenkori kormányzat döntése, hogy milyen jelleget kíván adni arculatának, melyik szerepkört teszi hangsúlyosabbá. Mindenesetre megfontolásra ajánlanám egy-egy katasztrófavédelmi, rendőrségi stb. szóvivői facebook-oldal létrehozását, ahol tartalmakat lehet megjeleníteni. Az ott megjelenített tartalmak durván 10 perc alatt eljuttathatók több száz emberhez, akiket keresztül egy nap alatt többszázszáz megtekintés generálható. Nagyon csekély befektetéssel hatalmas eredményekre vezethet, ha a rendőrség megítélését, a polgár-rendőr viszony alakulását szeretnénk javítani, és elképzelhetetlen mennyiségű információ folyhatna be ez úton, ami mindazok számára, akik így eljuttathatnák üzenetüket a rendőrségnek gyorsabban, mint ha a 112-es hívószámot hívnák...

Nézzük azt a problémakört, amit harmadiknak jelöltem be. Amióta olyan telefonokkal rendelkezünk, amelyek megjegyzik a telefonszámokat és még további adatokat is csatolhatunk hozzájuk, már nem jegyezzük meg a számokat, pedig valaha tucatnyit is tudtunk fejből. Az Internet lassan betölti a lexikális adatokat tároló agyterületünk helyét, mert amióta szinte mindenhol elérhető, szinte bármit megtudhatunk egy megfelelő keresőprogram segítségével. Nem véletlenül terjedtek el a különféle adatbányászati megoldások, melyeket a kereskedelem, a tudomány, a hírszerzés, és bárki alkalmazhat, ha információkra van szüksége bárkiről, vagy bármiről. Nem csak a Facebook, hanem a Google, a Linked-in, a nyílt céginformációs szolgáltatások, tudományos és internetes publikációk, és még számtalan más portál is olyan lehetőségeket biztosít, melyet a világon mindenütt kihasználnak. Személyes adatokat, különleges személyes adatokat, kapcsolati hálókat, és számtalan más információt szerezhetünk szinte korlátlanul, és teljesen jogszerűen arról, aki ezeket közzé tette az Interneten. Ha eltűnik valaki és bejelentik a rendőrségen, az országos rendőrfőkapitány 54/2013. (XII. 21.) ORFK utasítása alapján – a körözési nyilvántartási rendszerrel és a körözési eljárással kapcsolatos rendőrségi

feladatokról – kezelik az adatait és igyekeznek megállapítani a vele kapcsolatos információkat. Igaz, a hivatkozott szabályzó egyetlen szót sem ejt azokról az információkról, amelyek a kérdéses személlyel kapcsolatban az Interneten fellelhetők! Nem írja elő, hogy ott is ellenőrzést kellene végezni! Sőt, a kérdéses szabályzat teljes szövegében az Internet szó csak két helyen fordul elő, mégpedig itt: „52. *Hatályát veszti:...* d) a rendőrség internetes honlapja és intranet-hálózata működtetéséről, valamint az internet rendőrségi igénybevételének szabályairól szóló 3/2006. (II. 23.) ORFK utasítás 8. pont c) alpontja.”

Biztos, hogy rendben van ez így? Ebben az évszázadban, ahol az Internet már a mindennapjaink része? Valószínűleg nem véletlenül alakultak portálok külön személyek, tárgyak, autók keresésére, és nem használnák a magányomozók az internetes adatbányászatot nap, mint nap, ha személyeket, ellopott, vagy éppenséggel a végrehajtás, követelés-behajtás elől eltüntetni kívánt javait kívánnák felkutatni. Az internet segítségével pár óra alatt majdnem teljes kapcsolati hálót lehet felderíteni, a gyermekkori ismerősöktől kezdve a mai munkatársi, baráti, stb. kapcsolatokig. Nem kell szakértői tevékenység ahhoz, hogy valakinek a személyiségjegyeit, vagy akár a hangulatának változásából, a várható magatartását kikövetkeztessük, ha aktív accounttal rendelkezik bármely nyílt felületen.

Ezeket az információkat az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény³²⁴ rendelkezései alapján jogszerű eljárása során „kezelheti”. Ezt lehetővé teszi továbbá az országos rendőrfőkapitány 45/2013. (XI. 15.) ORFK utasítása – az intranet-hálózat működtetéséről, valamint az Internet és elektronikus levelezési rendszer rendőrségi igénybevételének szabályairól – is, amikor csekély megkötésekkel lehetővé teszi a szolgálati célú internet-elérést.

Megdöbbenő volt észlelnem, hogy miközben a jelen dolgozatom stilizálásán dolgoztam, megjelent a hír, miszerint a Microsoft egy felhő-alapú szolgáltatásként olyan szoftveres eszközön dolgozik, mely az Interneten elérhető adatok, információk alapján szinte bármilyen elemzés elvégzésére alkalmassá válik! Ha a világ legnagyobb szoftveróriása a Big Data és a prediktív analitika „közhasznúvá tételében” üzletet lát akkor arra igény van! Ugyanezen a napon jelent meg a KPMG tanulmányáról szóló hír is, miszerint az adatelemzést (Data and Analytics) tartják a jövő első számú üzletének a technológiai szektor vezetői – derül ki a KPMG Technology Industry Outlook című kutatásából. A két hír egy napon ugyanarról szól! Arról, amit csak kevesek használnak a rendőrségen!

Azt, hogy ezt a lehetőséget mennyire használják ki a kollégák a mindennapi rendőri munka végzése során igyekeztem kideríteni egy anonimizált adatlappal a Rendőrség Intranetes hálózatán működő – látogatott és kihasznált belső fórumon. Sajnálatos módon két hét elteltével 184 megtekintés mellett két hozzászóláson kívül semmi sem érkezett válaszul a kérdésekre. Meggyőződésem, hogy az érdektelenség beszédes. Csak következtetni lehet, de bármely következtetés lesújtó.

- Nincs internet-elérése vagy
- bizonyos (pl. facebook) portálok korlátozva vannak vagy
- azokat nem meri használni a munkavégzéséhez vagy
- eszébe sem jut használni vagy
- ugyan eszébe jut, de nem ismeri a módszereket vagy

³²⁴ 2011. évi CXII. törvény

- erre a célra is inkább a saját eszközét használja, tartva attól, hogy mennyi plusz feladatot jelent ennek a tevékenységnek az adminisztrálása.

A sor folytatható, de a hiátus ezen a területen nyilvánvalónak tűnik. Nem a speciális egységekről van szó, akiket rendszergazdai, szakértői, adatkezelői-feldolgozói, értékelő-elemzői gárda segít. A járőrökről, körzeti megbízottakról, nyomozókról, azokról, akik bár magánéletükben biztosan érzékelik, hogy lenne értelme ezzel foglalkozni, de mégsem teszik valamilyen okból. Ma a XXI. században, melyet többen az „Információs korszak” hangzatos névvel említenek, amikor már lassan felnő az a generáció, amelyiknek a szociológusok nem találnak majd betűt az ABC végén. Biztonsági kockázat, ha nem élünk az elérhető információkkal!

A rendőrség mindig abból dolgozott, amilyen információkat be tudott gyűjteni, amióta csak létezik, és amíg létezik, az információk lesznek azok, melyeket megszerz, majd a kriminalisztikai elvek és szabályok betartásával feldolgoz. Válaszokat kell találnunk, mégpedig mielőbb, hacsak nem azt szeretnénk elérni, hogy elavult módszertannal, eszközparkkal és kiképzetlen, hozzá nem értő állománnyal nézzük azt, hogy a világ elrobog mellettünk.